

Poczucie wpływu obywateli na sprawy publiczne oraz samoocena sprawczości politycznej

Opracował
Jan Kujawski

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku

Wyróżniająca Jakość Badań

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W skrócie

- W porównaniu z badaniem zrealizowanym bezpośrednio po wyborach w 2023 roku znacząco zmniejszył się odsetek Polaków uważających, że mają wpływ na sprawy kraju (spadek o 20 punktów procentowych, do 34%).
- W dalszym ciągu niemal sześciu na dziesięciu Polaków (59%) uważa, że ma wpływ na swoje lokalne otoczenie.
- Nieco mniej niż jedna trzecia respondentów (31%) jest przekonana, że ma wpływ zarówno na sprawy swojego miasta bądź gminy, jak i na sprawy ogólnopolskie.
- Mniej niż czterech na dziesięciu ankietowanych (36%) uważa, że potrafi śledzić i oceniać działania swoich przedstawicieli politycznych – radnych i posłów.
- Blisko połowa badanych (49%) charakteryzuje się niską i bardzo niską samooceną sprawczości politycznej. Tylko niewiele ponad jedna trzecia respondentów (35%) jest przekonana o swojej politycznej sprawczości w stopniu wysokim bądź bardzo wysokim.

SPIS TREŚCI

Poczucie wpływu obywateli na sprawy kraju	1
Poczucie wpływu obywateli na sprawy miasta bądź gminy	4
Poczucie wpływu w ujęciu syntetycznym	6
Samoocena sprawczości politycznej	7
Poczucie wpływu obywateli na sprawy publiczne a samoocena sprawczości politycznej	13

We wrześniu zapytaliśmy Polaków o ich poczucie wpływu na sprawy publiczne¹. Badanie to realizujemy cyklicznie od 1992 roku. Jego celem jest zdiagnozowanie, czy obywatele mają poczucie wpływu zarówno na to, co dzieje się na poziomie całego kraju, jak i na to, co dzieje się w ich mieście czy gminie. Dodatkowo na podstawie odpowiedzi respondentów na cztery pytania dotyczące ich wewnętrznego przekonania o umiejętności informowania i angażowania innych w warte uwagi inicjatywy publiczne, a także o zdolność nawiązywania kontaktów z politykami oraz śledzenia i oceniania ich działań, stworzyliśmy syntetyczny miernik samooceny sprawczości politycznej.

POCZUCIE WPŁYWU OBYWATELI NA SPRAWY KRAJU

Analizując wyniki wrześniowego badania można stwierdzić, że odsetek osób deklarujących, iż mają wpływ na sprawy kraju, wynosi 34% – oznacza to duży spadek (o 20 punktów procentowych) w stosunku do badania realizowanego w listopadzie 2023 roku². Należy jednak pamiętać, że wspomniane badanie było realizowane bezpośrednio po wyborach parlamentarnych, których to wynik znacząca część społeczeństwa przyjęła z zadowoleniem i nadzieją³. O doniosłej randze październikowych wyborów świadczy choćby rekordowo wysoka frekwencja w całej historii III Rzeczypospolitej – w wyborach parlamentarnych wzięło udział blisko 75% uprawnionych do głosowania. Z pewnością to wszystko miało istotny wpływ na to, że poczucie sprawstwa obywateli

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (425) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiednim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej (CAWI), do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiednim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 11 do 22 września 2025 roku na próbie liczącej 969 osób (w tym: 65,4% metodą CAPI, 22,1% – CATI i 12,5% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcję wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

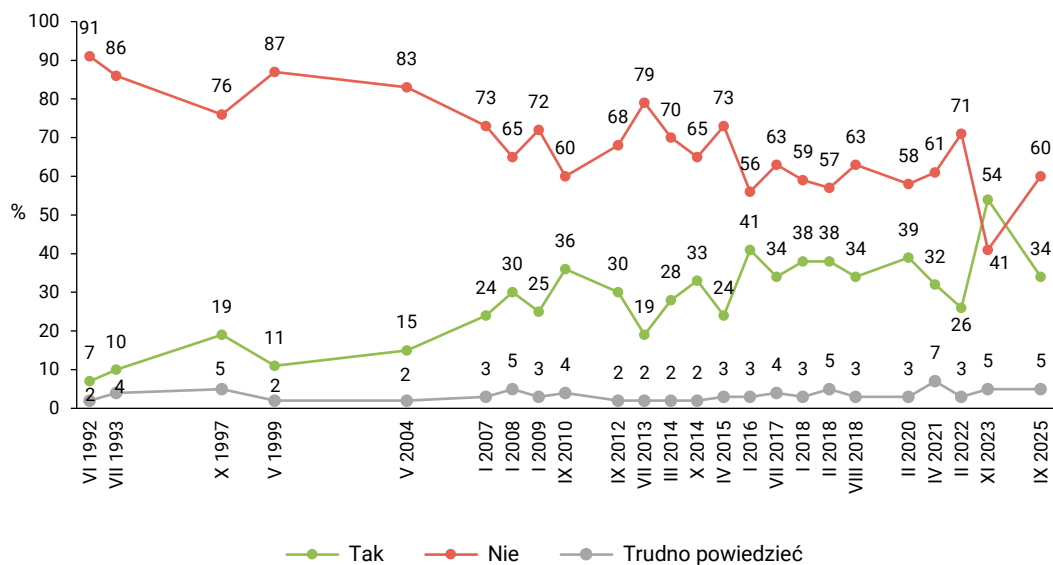
² Zob. komunikat CBOS „Poczucie wpływu obywateli na sprawy publiczne”, grudzień 2023 (oprac. A. Cybulska).

³ Zob. np. komunikat CBOS „Jak Polacy przyjęli wynik wyborów?”, październik 2023 (oprac. M. Feliksiak).

dotyczące kwestii ogólnokrajowych w 2023 roku było najwyższe od początku naszych badań dotyczących poczucia podmiotowości obywatelskiej. Aktualny poziom poczucia sprawstwa mieści się w przedziale, jaki obserwowaliśmy między rokiem 2017 a 2021 – od około jednej trzeciej do niespełna 40%. Obecnie w zdecydowanej większości są osoby, którym obce jest poczucie sprawstwa – deklarujące, że nie mają wpływu na sprawy kraju (60%).

CBOS

RYS. 1. Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy kraju?

Wyniki nie sumują się do 100% ze względu na zaokrąglenia

Poczucie oddziaływania na sprawy kraju najczęściej deklarują wyborcy Koalicji Obywatelskiej (46%) oraz Prawa i Sprawiedliwości (39%). Zdecydowanie największy udział osób deklarujących brak poczucia sprawstwa notujemy natomiast wśród sympatyków Konfederacji Korony Polskiej (77%), a także – w nieco mniejszym stopniu – Konfederacji Wolność i Niepodległość (63%). Dość wysoki odsetek odpowiedzi negatywnych charakteryzuje również potencjalny elektorat Prawa i Sprawiedliwości (57%).

Wśród głosujących w I turze wyborów prezydenckich w maju 2025 r. największe poczucie wpływu na sprawy kraju mają wyborcy Adriana Zandberga (60% odpowiedzi „tak”) oraz Szymona Hołowni (52%)⁴, zaś najmniejsze – wyborcy Karola Nawrockiego (31%). Niemal identyczne poczucie wpływu na sprawy kraju deklarują wyborcy Sławomira Mentzena i Rafała Trzaskowskiego (po 39% odpowiedzi pozytywnych).

⁴ Warto jednak zaznaczyć, że te wyniki należy traktować ostrożnie ze względu na stosunkowo małą liczebność wyborców Adriana Zandberga oraz Szymona Hołowni w zrealizowanej próbie.

TABELA 1

Potencjalne elektoraty głównych ugrupowań politycznych*	Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy kraju?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Koalicja Obywatelska	46	49	5
Prawo i Sprawiedliwość	39	57	5
Konfederacja Wolność i Niepodległość	34	63	3
Konfederacja Korony Polskiej	20	77	3
Wyborcy niezdecydowani	29	65	5

* Ze względu na zbyt niskie liczebności w zestawieniu pominięto odpowiedzi zwolenników Lewicy, Polski 2050 Szymona Hołowni, Polskiego Stronnictwa Ludowego oraz Partii Razem

TABELA 2

Głosowanie w I turze wyborów prezydenckich w 2025 roku**	Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy kraju?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Adrian Zandberg*	60	40	0
Szymon Hołownia*	52	42	6
Sławomir Mentzen	39	56	5
Rafał Trzaskowski	39	57	4
Karol Nawrocki	31	63	5

* Ze względu na niewielkie liczebności w próbie wyniki należy traktować ostrożnie

** Ze względu na zbyt niskie liczebności w zestawieniu pominięto odpowiedzi zwolenników pozostałych kandydatów

Relatywnie wysokie poczucie oddziaływania na sprawy kraju deklarują:

- rolnicy (51% odpowiedzi „tak”),
- najmłodszy respondenci (47%),
- kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem (45%),
- mieszkańcy największych miast (45%),
- a także osoby o najwyższych dochodach *per capita* (44%).

Najniższe poczucie sprawczości mają natomiast:

- osoby zajmujące się domem (21%),
- badani z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym (23%),
- robotnicy niewykwalifikowani (24%),
- renciści (25%),
- a także respondenci o najniższych dochodach *per capita* (26%).

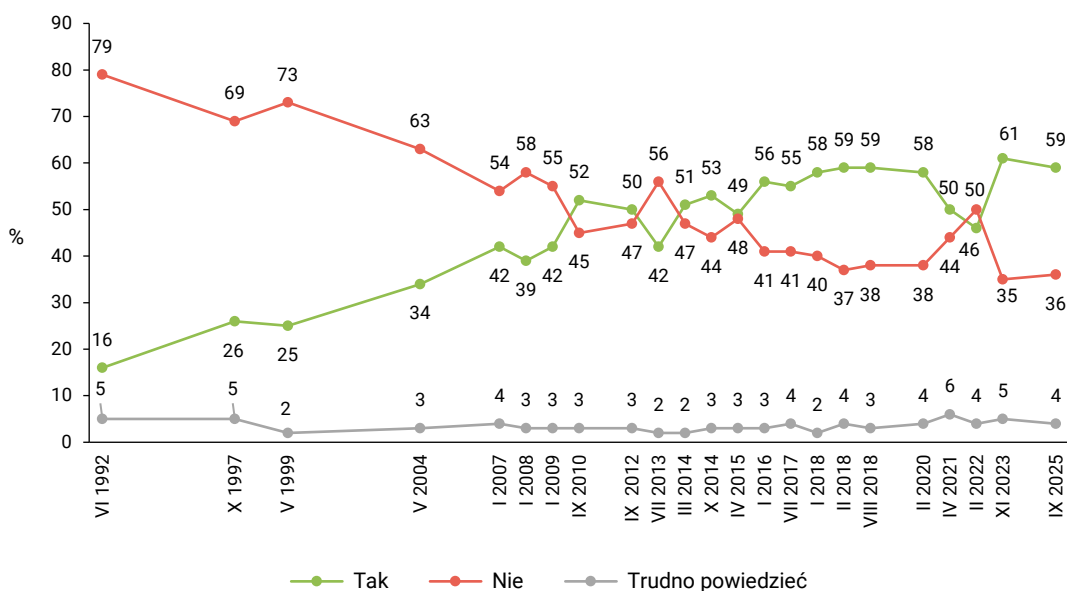
POCZUCIE WPŁYWU OBYWATELI NA SPRAWY MIASTA BĄDŹ GMINY

Przekonanie o poczuciu wpływu na sprawy swojej bezpośredniej okolicy utrzymuje się na bardzo podobnym poziomie w stosunku do poprzedniego badania zrealizowanego pod koniec 2023 roku⁵. Wówczas odsetek osób przekonanych, że mają wpływ na sprawy swojego miasta bądź gminy, nieznacznie przekroczył trzy piąte ankietowanych (61%). Obecnie taki wpływ deklaruje 59% respondentów (a więc zaledwie o dwa punkty procentowe mniej).

Te wyniki nie stanowią zaskoczenia, bowiem Polacy od lat częściej są przekonani o możliwości oddziaływania na swoje bezpośrednie otoczenie, niż na to, co dzieje się w skali całego kraju. Nadal do mniejszości (36%) należą osoby, które deklarują brak poczucia sprawczości w najbliższym otoczeniu.

CBOS

RYS. 2. Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy swojego miasta, gminy?

Wyniki nie sumują się do 100% ze względu na zaokrąglenia

Biorąc pod uwagę elektoraty głównych ugrupowań politycznych można stwierdzić, że największe poczucie wpływu na sprawy swojego miasta bądź gminy mają potencjalni wyborcy Koalicji Obywatelskiej (71% odpowiedzi „tak”) oraz Konfederacji Wolność i Niepodległość (62%). Mniejsze poczucie wpływu na sprawy bezpośredniej okolicy charakteryzuje zwolenników Prawa i Sprawiedliwości oraz Konfederacji Korony Polskiej (odpowiednio 56% i 50% odpowiedzi „tak”).

⁵ Zob. komunikat CBOS „Poczucie wpływu obywateli na sprawy publiczne”, grudzień 2023 (oprac. A. Cybulska).

TABELA 3

Potencjalne elektoraty głównych ugrupowań politycznych*	Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy swojego miasta, gminy?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Koalicja Obywatelska	71	26	3
Konfederacja Wolność i Niepodległość	62	38	0
Prawo i Sprawiedliwość	56	38	6
Konfederacja Korony Polskiej	50	50	0
Wyborcy niezdecydowani	54	40	6

* Ze względu na zbyt małe liczebności w zestawieniu pominięto odpowiedzi zwolenników Lewicy, Polski 2050 Szymona Hołowni, Polskiego Stronnictwa Ludowego oraz Partii Razem

Jeżeli uwzględnimy wyniki głosowania w pierwszej turze wyborów prezydenckich, to możemy dostrzec, że największe poczucie wpływu na sprawy miasta bądź gminy mają wyborcy Szymona Hołowni (81% odpowiedzi „tak”), Adriana Zandberga (77%)⁶ oraz Sławomira Mentzena (66%). Nieco mniejszy odsetek pozytywnych odpowiedzi notujemy wśród wyborców Rafała Trzaskowskiego (61%) oraz Karola Nawrockiego (56%).

TABELA 4

Głosowanie w I turze wyborów prezydenckich w 2025 roku**	Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy swojego miasta, gminy?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Szymon Hołownia*	81	16	3
Adrian Zandberg*	77	23	0
Sławomir Mentzen	66	31	4
Rafał Trzaskowski	61	35	4
Karol Nawrocki	56	39	5

* Ze względu na niewielkie liczebności w próbie wyniki należy traktować ostrożnie

** Ze względu na zbyt małe liczebności w zestawieniu pominięto odpowiedzi zwolenników pozostałych kandydatów

Analizując poszczególne grupy respondentów, należy wskazać, że największe poczucie wpływu na sprawy lokalnego otoczenia deklarują:

- uczniowie i studenci (76% odpowiedzi „tak”),
- przedstawiciele kadry kierowniczej/specjaliści z wyższym wykształceniem (74%),
- oraz osoby o poglądach lewicowych (74%).

Większe od obserwowanego wśród ogółu badanych poczucie wpływu na kwestie swojego miasta czy gminy deklarują również respondenci najmłodsi (69%).

⁶ Warto zaznaczyć, że te wyniki należy traktować ostrożnie ze względu na stosunkowo małą liczebność wyborców Adriana Zandberga oraz Szymona Hołowni w próbie badawczej.

Najniższe poczucie wpływu w otoczeniu lokalnym cechuje:

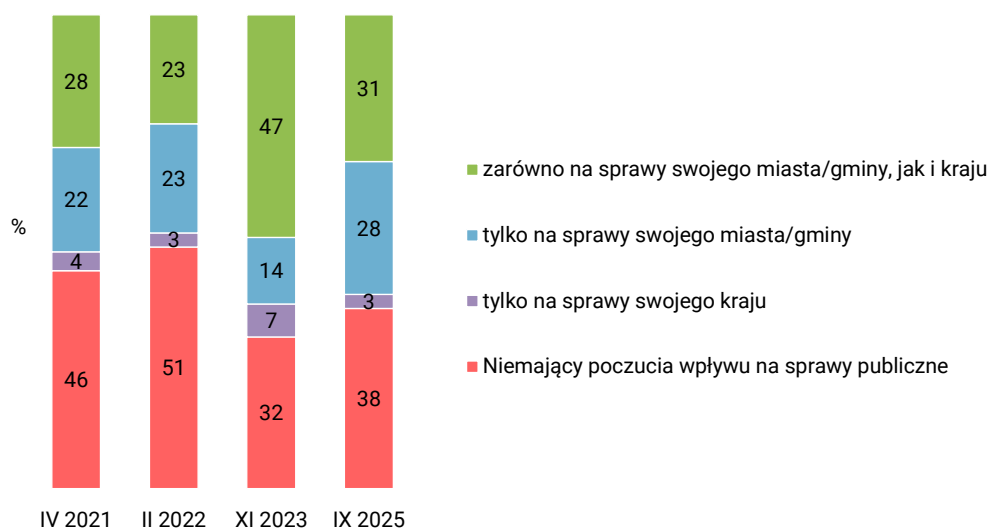
- ankietowanych w wieku co najmniej 65 lat (48%),
- badanych z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym (47%),
- osoby źle oceniające swoją sytuację materialną (38%).

POCZUCIE WPLYWU W UJĘCIU SYNTETYCZNYM

Połączenie obu wymiarów wpływu – krajowego i lokalnego – pozwala na stworzenie syntetycznej miary poczucia obywatelskiej podmiotowości. Obecnie nieco mniej niż jedna trzecia Polaków (31%) ma poczucie wpływu zarówno na sprawy krajowe, jak i kwestie związane z ich bezpośrednim otoczeniem. Natomiast 28% respondentów ma poczucie wpływu wyłącznie na sprawy swojego miasta lub gminy, a tylko 3% procent uważa, że ma wpływ na sprawy ogólnokrajowe, zaś nie ma wpływu na swoje bezpośrednie otoczenie. Osoby pozbawione w swoim przekonaniu wpływu na sprawy publiczne stanowią 38%.

CBOS

RYS. 3. Badani uważający, że ludzie tacy jak oni mają wpływ:

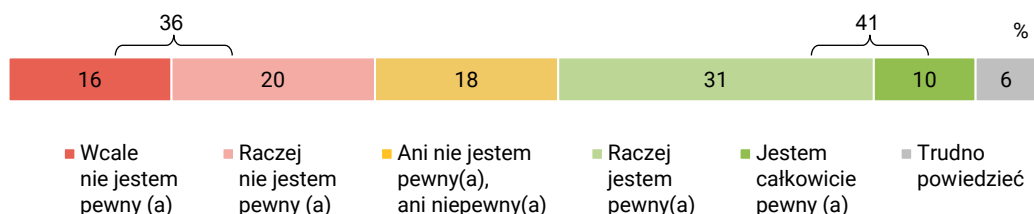
SAMOOCENA SPRAWCZOŚCI POLITYCZNEJ

Pojęcie postrzeganej własnej skuteczności (*perceived self-efficacy*) funkcjonuje od lat w psychologii i związane jest z wewnętrzną motywacją jednostki do działania oraz poziomem jej osiągnięć – im silniejsze postrzeganie własnej skuteczności, tym wyższe stawiane sobie cele i zarazem większe osiągnięcia jednostki⁷. W naukach politycznych pojęcie *political perceived self-efficacy*, w wolnym tłumaczeniu, można definiować jako samoocenę sprawczości politycznej. Przekłada się ona m.in. na umiejętności angażowania innych w inicjatywy polityczne czy też nawiązywanie kontaktów z przedstawicielami władz różnego szczebla. We wrześniu zapytaliśmy respondentów właśnie o ich wewnętrzne przekonanie dotyczące umiejętności informowania i angażowania innych w wartość inicjatywy publiczne, a także o zdolność nawiązywania kontaktów z politykami oraz śledzenia i oceniania ich działań⁸.

Wśród respondentów nieznacznie przeważa przekonanie, że potrafią oni śledzić i oceniać działania swoich przedstawicieli politycznych – zarówno radnych, jak i posłów. Taki pogląd reprezentuje 41% badanych (w tym 10% jest o tym całkowicie przekonane). Natomiast 36% ankietowanych nie ma przekonania, że potrafi monitorować i oceniać działania swoich politycznych przedstawicieli.

CBOS

RYS. 4. Na ile jest Pan(i) pewny(a), że potrafi Pan(i) śledzić i oceniać działania swoich przedstawicieli politycznych – radnych, posłów?*

* Wyniki nie sumują się do 100% ze względu na zaokrąglenia

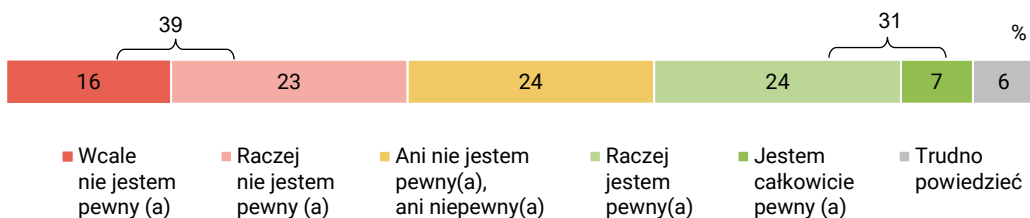
Niespełna jedna trzecia ankietowanych (31%) uważa, że potrafi skutecznie informować osoby ze swojego otoczenia o wartych uwagi programach lub działaniach politycznych oraz zachęcać do zainteresowania się tymi kwestiami. Blisko czterech na dziesięciu Polaków wyraża w tej kwestii zdanie przeciwne (39%).

⁷ Zob. np. Z. Juczyński, *Poczucie własnej skuteczności: teoria i pomiar* [w:] Acta Universitatis Lodzianensis Folia Psychologica 4, 11–23, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2000, s. 11.

⁸ Autorzy skali: The Perceived Political Self-Efficacy Scale – Short Form (PPSE-S): A Validation Study in Three Mediterranean Countries, Michele Vecchione, Gian Vittorio Caprara, Maria Giovanna Caprara, Guido Alessandri, Carmen Tabernero, José Luis González-Castro, *Cross-Cultural Research* 2014 48: 368 originally published online 25 February 2014. <http://ccr.sagepub.com/content/48/4/368>.

CBOS

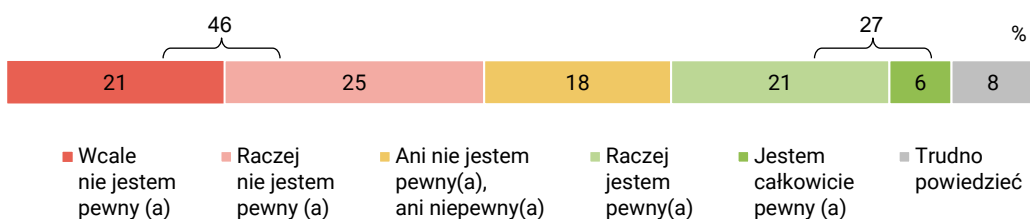
RYS. 5. Na ile jest Pan(i) pewny(a), że potrafi Pan(i) skutecznie informować osoby ze swojego otoczenia o wartych uwagi programach lub działaniach politycznych oraz zachęcać do zainteresowania się tymi kwestiami

Nieco ponad jedna czwarta Polaków (27%) ma przekonanie o swoich umiejętnościach nawiązywania i utrzymywania kontaktów z przedstawicielami władz różnych szczebli, a 46% respondentów nie jest pewne swoich umiejętności w tym zakresie (21% nie jest tego pewne w sposób zdecydowany).

CBOS

RYS. 6. Na ile jest Pan(i) pewny(a), że potrafi Pan(i) nawiązywać i utrzymywać kontakt z przedstawicielami władz różnych szczebli?*

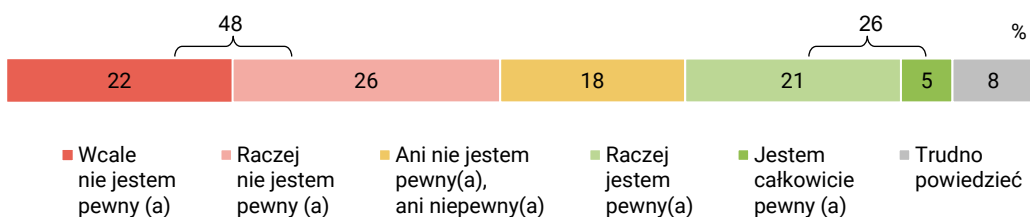

Wyniki nie sumują się do 100% ze względu na zaokrąglenia

Polacy generalnie raczej nie są także przekonani o tym, że potrafią angażować innych w inicjatywy publiczne, które wydają im się słuszne. Blisko połowa z respondentów (48%) nie jest pewna swoich umiejętności w tym zakresie. Tylko 26% ankieterowanych jest zdania, że ma umiejętności pozwalające na angażowanie innych w działania czy programy polityczne, które popiera.

CBOS

RYS. 7. Na ile jest Pan(i) pewny(a), że potrafi Pan(i) angażować innych w inicjatywy publiczne i aktywnie wspierać programy lub działania polityczne, które uważa Pan(i) za słuszne?

Na podstawie odpowiedzi na cztery omówione pytania skonstruowaliśmy syntetyczną skalę samooceny sprawczości politycznej, przyjmującą wartości od 1 (bardzo niski poziom samooceny sprawczości politycznej) do 5 (bardzo wysoki poziom sprawczości politycznej)⁹.

Na podstawie deklaracji ankietowanych przyjęliśmy następujące przedziały: 1–2 – bardzo niski poziom sprawczości politycznej, 2,25–2,75 – niski poziom samooceny sprawczości politycznej, 3 – średni poziom samooceny sprawczości politycznej, 3,25–3,75 – wysoki poziom samooceny sprawczości politycznej, 4–5 – bardzo wysoki poziom sprawczości politycznej.

Skala charakteryzuje się wysoką rzetelnością statystyczną (współczynnik alfa Cronbacha = 0,82¹⁰). Wszystkie cztery pytania tworzące wskaźnik są ze sobą silnie skorelowane i mogą posłużyć do zbadania tego samego wymiaru.

TABELA 5

Syntetyczna skala samooceny sprawczości politycznej

Bardzo niski poziom samooceny sprawczości politycznej (punkty 1–2 na skali)	27%
Niski poziom samooceny sprawczości politycznej (2,25–2,75)	22%
Średni poziom samooceny sprawczości politycznej (3)	15%
Wysoki poziom samooceny sprawczości politycznej (3,25–3,75)	22%
Bardzo wysoki poziom samooceny sprawczości politycznej (4–5)	13%

Wartości nie sumują się do 100% ze względu na zaokrąglenia

Blisko połowa badanych (49%) charakteryzuje się niskim lub bardzo niskim poziomem samooceny sprawczości politycznej, zaś tylko niewiele ponad jedna trzecia (35%) ma wysoką lub bardzo wysoką samoocenę sprawczości politycznej. Średnia arytmetyczna poziomu samooceny sprawczości politycznej dla ogółu badanych wynosi 2,77.

Samoocena sprawczości politycznej mocno koreluje z zainteresowaniem polityką. Blisko sześciu na dziesięciu respondentów deklarujących bardzo duże zainteresowanie polityką (59%) charakteryzuje się wysoką lub bardzo wysoką samooceną sprawczości politycznej. W przypadku respondentów deklarujących zupełny brak zainteresowania polityką deklaracje wysokiego i bardzo wysokiego poziomu sprawczości politycznej wynoszą łącznie zaledwie 2%, zaś niskiego i bardzo niskiego aż 87%.

⁹ Odpowiedzi „Trudno powiedzieć” udzielone w czterech pytaniach, na podstawie których stworzona została syntetyczna skala samooceny sprawczości politycznej, zostały potraktowane jako wyrażające środkowe nasilenie cechy i zostały zrekodowane do kategorii „ani jestem pewny, ani niepewny”.

¹⁰ Za akceptowalny poziom współczynnika alfa Cronbacha uważa się przedział między 0,7 a 0,8. W omawianym przypadku możemy mówić o dobrej rzetelności.

TABELA 6

Syntetyczna miara samooceny sprawczości politycznej a zainteresowanie polityką

Jak określił(a)by Pan(i) swoje zainteresowanie polityką?	Bardzo niski poziom samooceny sprawczości politycznej	Niski poziom samooceny sprawczości politycznej	Średni poziom samooceny sprawczości politycznej	Wysoki poziom samooceny sprawczości politycznej	Bardzo wysoki poziom samooceny sprawczości politycznej	Średnia wartość wskaźnika samooceny sprawczości politycznej (skala 1–5)
	w procentach					
Bardzo duże	12	6	24	22	37	3,4
Duże	11	20	12	32	25	3,2
Średnie	20	27	15	28	11	2,9
Niskie, niewielkie	44	19	22	11	4	2,4
Żadne	71	16	11	1	1	1,7

Niemal siedmiu na dziesięciu respondentów (68%), którzy mają problem z określeniem swoich poglądów politycznych (odpowiedzi „trudno powiedzieć”), charakteryzuje się jednocześnie niskim bądź bardzo niskim poziomem sprawczości politycznej.

TABELA 7

Syntetyczna miara samooceny sprawczości politycznej a deklarowane poglądy polityczne

Poglądy polityczne	Bardzo niski poziom samooceny sprawczości politycznej	Niski poziom samooceny sprawczości politycznej	Średni poziom samooceny sprawczości politycznej	Wysoki poziom samooceny sprawczości politycznej	Bardzo wysoki poziom samooceny sprawczości politycznej	Średnia wartość wskaźnika samooceny sprawczości politycznej (skala 1–5)
	w procentach					
Lewica	22	22	17	28	11	2,8
Centrum	26	23	16	22	13	2,8
Prawica	26	19	12	25	18	2,9
Trudno powiedzieć	43	25	20	9	3	2,2

Poczucie sprawczości przekłada się na partycypację wyborczą. Osoby deklarujące, że na pewno wzięłyby udział w najbliższych wyborach parlamentarnych, zdecydowanie rzadziej charakteryzuje niski lub bardzo niski poziom samooceny sprawczości politycznej, niż badanych deklarujących, że raczej nie wzięłyby udziału w wyborach do Sejmu i Senatu (45% wobec 68%). Respondentów deklarujących udział w głosowaniu znacznie częściej charakteryzuje też wysoki bądź bardzo wysoki poziom samooceny sprawczości politycznej (39%), niż badanych przewidujących, że nie wezmą udziału w głosowaniu (15%).

TABELA 8

Syntetyczna miara samooceny sprawczości politycznej a partycypacja wyborcza

Gdyby wybory do Sejmu i Senatu odbywały się w najbliższą niedzielę, to czy wzięł(ę)by Pan(i) w nich udział?	Bardzo niski poziom samooceny sprawczości politycznej	Niski poziom samooceny sprawczości politycznej	Średni poziom samooceny sprawczości politycznej	Wysoki poziom samooceny sprawczości politycznej	Bardzo wysoki poziom samooceny sprawczości politycznej	Średnia wartość wskaźnika samooceny sprawczości politycznej (skala 1–5)
	w procentach					
Na pewno wzięł(ę)bym w nich udział	23	22	15	24	15	2,9
Raczej nie wzięł(ę)bym udziału	48	20	17	11	4	2,2
Nie wiem	35	25	21	16	3	2,4

Mężczyźni mają wyższą samoocenę sprawczości politycznej. Czterech na dziesięciu spośród nich (41%) charakteryzuje się wysokim bądź bardzo wysokim jej poziomem. Wśród kobiet tylko niespełna jedną trzecią (29%) cechuje wysoki bądź bardzo wysoki poziom samooceny sprawczości politycznej.

TABELA 9

Syntetyczna miara samooceny sprawczości politycznej a płeć

Płeć	Bardzo niski poziom samooceny sprawczości politycznej	Niski poziom samooceny sprawczości politycznej	Średni poziom samooceny sprawczości politycznej	Wysoki poziom samooceny sprawczości politycznej	Bardzo wysoki poziom samooceny sprawczości politycznej	Średnia wartość wskaźnika samooceny sprawczości politycznej (skala 1–5)
	w procentach					
Mężczyźni	22	22	15	26	15	2,9
Kobiety	32	22	17	18	11	2,6

Samoocena sprawczości politycznej rośnie wraz ze wzrostem wykształcenia. Ankietowani z wyższym wykształceniem najczęściej mają wysoki bądź bardzo wysoki poziom samooceny politycznej (48%), zaś najrzadziej – niski lub bardzo niski (37%). Więcej niż sześciu na dziesięciu badanych z wykształceniem podstawowym (63%) deklaruje natomiast niski lub bardzo niski poziom samooceny sprawczości politycznej.

TABELA 10

Syntetyczna miara samooceny sprawczości politycznej a poziom wykształcenia respondenta

Poziom wykształcenia	Bardzo niski poziom samooceny sprawczości politycznej	Niski poziom samooceny sprawczości politycznej	Średni poziom samooceny sprawczości politycznej	Wysoki poziom samooceny sprawczości politycznej	Bardzo wysoki poziom samooceny sprawczości politycznej	Średnia wartość wskaźnika samooceny sprawczości politycznej (skala 1–5)
	w procentach					
Podstawowe/gimnazjalne	46	17	16	16	6	2,3
Zasadnicze zawodowe	42	24	14	12	7	2,4
Średnie	24	21	17	23	15	2,8
Wyższe	14	23	15	31	17	3,1

Samoocena sprawczości politycznej rośnie wraz ze wzrostem dochodów *per capita*. W grupie o najwyższych dochodach na osobę w gospodarstwie domowym 56% respondentów charakteryzuje wysoki lub bardzo wysoki poziom samooceny sprawczości politycznej. Dla porównania – w grupie o najniższych dochodach *per capita* odsetek ten wynosi 30%.

TABELA 11

Syntetyczna miara samooceny sprawczości politycznej a poziom dochodu *per capita*

Dochody na jedną osobę	Bardzo niski poziom samooceny sprawczości politycznej	Niski poziom samooceny sprawczości politycznej	Średni poziom samooceny sprawczości politycznej	Wysoki poziom samooceny sprawczości politycznej	Bardzo wysoki poziom samooceny sprawczości politycznej	Średnia wartość wskaźnika samooceny sprawczości politycznej (skala 1–5)
	w procentach					
Do 1999 zł	35	17	19	20	10	2,7
2000 – 2999 zł	26	22	20	23	10	2,7
3000 – 3999 zł	26	25	15	18	16	2,8
4000 – 5999 zł	20	24	18	26	12	2,9
6000 zł i więcej	15	16	12	32	24	3,2

Istotne znaczenie dla poczucia sprawczości politycznej ma wiek. Najniższy poziom samooceny sprawczości politycznej obserwujemy w najstarszej grupie respondentów (63% deklaracji niskiego bądź bardzo niskiego poziomu samooceny sprawczości politycznej). Wysoki poziom samooceny sprawczości politycznej widoczny jest natomiast w młodszych grupach respondentów. Spośród badanych w wieku 25–34 lata 43% deklarowało wysoki bądź bardzo wysoki poziom sprawczości politycznej, zaś wśród najmłodszych ankietowanych – 40%.

TABELA 12

Syntetyczna miara samooceny sprawczości politycznej a wiek respondenta

Wiek	Bardzo niski poziom samooceny sprawczości politycznej	Niski poziom samooceny sprawczości politycznej	Średni poziom samooceny sprawczości politycznej	Wysoki poziom samooceny sprawczości politycznej	Bardzo wysoki poziom samooceny sprawczości politycznej	Średnia wartość wskaźnika samooceny sprawczości politycznej (skala 1–5)
	w procentach					
18–24	14	32	15	27	13	2,9
25–34	19	23	15	28	15	2,9
35–44	21	22	19	27	12	2,9
45–54	27	18	12	31	12	2,8
55–64	27	21	21	13	19	2,8
65 lat i więcej	41	22	14	14	9	2,5

W elektoratach najniższy poziom samooceny sprawczości politycznej charakteryzuje wyborców Prawa i Sprawiedliwości. W przypadku prawie połowy z nich (47%) jest on niski lub bardzo niski, natomiast wysoki lub bardzo wysoki poziom poczucia sprawczości politycznej cechuje 39% tego elektoratu.

TABELA 13

Syntetyczna miara samooceny sprawczości politycznej a preferencje partyjne

Potencjalne elektoraty głównych ugrupowań politycznych*	Bardzo niski poziom samooceny sprawczości politycznej	Niski poziom samooceny sprawczości politycznej	Średni poziom samooceny sprawczości politycznej	Wysoki poziom samooceny sprawczości politycznej	Bardzo wysoki poziom samooceny sprawczości politycznej	Średnia wartość wskaźnika samooceny sprawczości politycznej (skala 1–5)
	w procentach					
Koalicja Obywatelska	18	24	13	28	16	3,0
Konfederacja Wolność i Niepodległość	15	21	14	33	17	3,1
Konfederacja Korony Polskiej	13	19	23	29	16	3,1
Prawo i Sprawiedliwość	30	17	15	22	17	2,8

* Ze względu na zbyt małe liczebności w zestawieniu pominięto odpowiedzi zwolenników Lewicy, Polski 2050 Szymona Hołowni, Polskiego Stronnictwa Ludowego oraz Partii Razem

POCZUCIE WPŁYWU OBYWATELI NA SPRAWY PUBLICZNE A SAMOOCENA SPRAWCZOŚCI POLITYCZNEJ

Na koniec postanowiliśmy zbadać relację pomiędzy poczuciem wpływu na sprawy publiczne a poziomem samooceny sprawczości politycznej. Tabela 14 pokazuje, że ponad połowę osób, które na pytanie o poczucie wpływu na sprawy kraju odpowiedziały twierdząco, charakteryzuje wysoki lub bardzo wysoki poziom samooceny sprawczości politycznej (51%), zaś tylko nieco więcej niż jedna

trzecia z nich (35%) – bardzo niski bądź niski. Wśród osób uważających, że nie mają wpływu na sprawy kraju, w większości (58%) obserwujemy natomiast bardzo niski bądź niski poziom samooceny sprawczości politycznej, zaś tylko w przypadku nieco ponad jednej czwartej z nich (27%) – wysoki lub bardzo wysoki.

TABELA 14

Syntetyczna miara samooceny sprawczości politycznej a poczucie wpływu na sprawy kraju

Czy Pana(i) zdaniem ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy kraju?	Bardzo niski poziom samooceny sprawczości politycznej	Niski poziom samooceny sprawczości politycznej	Średni poziom samooceny sprawczości politycznej	Wysoki poziom samooceny sprawczości politycznej	Bardzo wysoki poziom samooceny sprawczości politycznej	Średnia wartość wskaźnika samooceny sprawczości politycznej (skala 1–5)
	w procentach					
Tak	16	19	14	30	21	3,1
Nie	34	24	15	18	9	2,6
Trudno powiedzieć	27	18	31	18	7	2,6

Osoby, które na pytanie o poczucie wpływu na sprawy miasta bądź gminy odpowiedziały twierdząco, znacznie częściej charakteryzuje wysoki bądź bardzo wysoki poziom samooceny politycznej, niż badanych, którzy nie mają poczucia wpływu na sprawy lokalnego otoczenia (43% wobec do 23%). Wśród tych ostatnich ponad sześciu na dziesięciu (62%) deklaruje bardzo niski bądź niski poziom samooceny politycznej. W grupie osób mających poczucie wpływu na sprawy swojego miasta bądź gminy niski lub bardzo niski poziom samooceny sprawczości politycznej cechuje 43 procent respondentów.

TABELA 15

Syntetyczna miara samooceny sprawczości politycznej a poczucie wpływu na sprawy swojego miasta lub gminy

Czy Pana(i) zdaniem ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy swojego miasta, gminy?	Bardzo niski poziom samooceny sprawczości politycznej	Niski poziom samooceny sprawczości politycznej	Średni poziom samooceny sprawczości politycznej	Wysoki poziom samooceny sprawczości politycznej	Bardzo wysoki poziom samooceny sprawczości politycznej	Średnia wartość wskaźnika samooceny sprawczości politycznej (skala 1–5)
	w procentach					
Tak	21	22	15	27	16	2,9
Nie	39	23	14	15	8	2,5
Trudno powiedzieć	18	13	39	21	10	2,9

Po dużym wzroście poczucia obywatelskiej podmiotowości, jaki odnotowaliśmy w badaniach realizowanych wkrótce po ostatnich wyborach parlamentarnych (wówczas 54% respondentów deklarowało poczucie wpływu na sprawy kraju), przekonanie o jednostkowym wpływie na sprawy ogólnokrajowe wróciło do poziomu obserwowanego w latach 2016–2021 (ok. 30–40%). Na wysokim poziomie utrzymuje się natomiast poczucie wpływu na sprawy bezpośredniego otoczenia (miasta bądź gminy), które deklaruje blisko 6 na 10 Polaków (59%).

W porównaniu z badaniem realizowanym wkrótce po wyborach parlamentarnych w 2023 roku na niższym poziomie plasuje się również syntetyczna miara poczucia obywatelskości. Nieco mniej niż jedna trzecia respondentów (31%) jest obecnie przekonana o tym, że ma wpływ zarówno na sprawy swojego bezpośredniego otoczenia, jak i własnego kraju (w 2023 roku takie deklaracje składało 47% badanych). Blisko 4 na 10 respondentów wyraża brak wpływu na sprawy publiczne, co jest wprawdzie wynikiem gorszym niż podczas pomiaru realizowanego po wyborach parlamentarnych w roku 2023, jednak lepszym niż podczas badania podmiotowości obywatelskiej z lutego 2022 roku, kiedy to odsetek osób deklarujących brak poczucia wpływu na sprawy publiczne przekroczył 50%¹¹.

Polacy nie oceniają wysoko własnej sprawczości politycznej. Blisko połowa z nich (49%) charakteryzuje się niską bądź bardzo niską samooceną sprawczości politycznej. Tylko niewiele więcej niż jedna trzecia badanych (35%) jest przekonana o swojej politycznej sprawczości w stopniu wysokim bądź bardzo wysokim.

¹¹ Zob. komunikat CBOS „Spadek poczucia podmiotowości obywatelskiej”, marzec 2022 (oprac. K. Pankowski).

TABELA 1

		Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy kraju?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		34	60	5	963
Płeć	Mężczyźni	36	60	4	460
	Kobiety	32	61	7	504
Wiek	18–24 lata	47	42	12	78
	25–34	41	58	1	138
	35–44	34	62	4	186
	45–54	34	61	5	172
	55–64	32	62	7	140
	65 lat i więcej	29	65	6	248
Miejsce zamieszkania	Wieś	30	66	4	385
	Miasto do 19 999	31	63	6	131
	20 000 – 99 999	37	56	7	184
	100 000 – 499 999	37	59	4	145
	500 000 i więcej mieszk.	45	49	7	118
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	23	65	12	99
	Zasadnicze zawodowe	28	67	5	216
	Średnie	33	62	5	349
	Wyższe	44	52	4	299
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	45	52	3	142
	Średni personel, technicy	31	67	2	52
	Pracownicy adm.-biurowi	30	59	11	69
	Pracownicy usług	45	52	4	71
	Robotnicy wykwalifikowani	33	66	2	90
	Robotnicy niewykwalifik.	24	71	4	39
	Rolnicy	51	44	5	31
	Pracujący na własny rach.	40	59	2	69
	Bezrobotni	36	57	7	19
	Emeryci	28	66	6	262
	Renciści	25	71	4	34
	Uczniowie i studenci	48	36	16	39
	Zajmujący się domem i inni	21	69	10	47
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	40	53	6	131
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	27	72	2	109
	sekt. pryw. poza rolnict.	39	58	3	287
	prywatnym gosp. rolnym	50	45	5	30
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	26	67	7	102
	Od 2000 do 2999 zł	34	62	4	144
	Od 3000 do 3999 zł	33	65	2	134
	Od 4000 do 5999 zł	38	57	5	137
	6000 zł i więcej	44	52	4	92
	Trudno powiedzieć	32	62	6	152
Ocena własnych war. mater.	Odmowa odpowiedzi	34	58	8	201
	Złe	24	71	4	55
	Średnie	25	69	6	289
Udział w prakt. religijnych	Dobre	39	56	5	620
	Kilka razy w tygodniu	35	57	8	34
	Raz w tygodniu	30	65	4	308
	1–2 razy w miesiącu	36	60	4	131
	Kilka razy w roku	38	58	5	244
	W ogóle nie uczestniczy	36	58	6	222
Poglądy polityczne	Lewica	41	55	4	185
	Centrum	36	59	5	273
	Prawica	36	61	3	358
	Trudno powiedzieć	17	73	10	125

TABELA 2

		Czy, Pana(i) zdaniem, ludzie tacy jak Pan(i) mają wpływ na sprawy swojego miasta, gminy?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		59	36	4	966
Płeć	Mężczyźni	60	36	4	462
	Kobiety	59	36	5	504
Wiek	18–24 lata	69	27	4	78
	25–34	66	31	3	139
	35–44	62	32	5	188
	45–54	58	39	3	173
	55–64	66	30	4	140
	65 lat i więcej	48	46	6	248
Miejsce zamieszkania	Wieś	58	38	5	386
	Miasto do 19 999	61	36	3	131
	20 000 – 99 999	60	34	6	184
	100 000 – 499 999	60	37	3	147
	500 000 i więcej mieszk.	61	35	4	118
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	47	47	5	99
	Zasadnicze zawodowe	53	43	4	216
	Średnie	59	37	4	351
	Wyższe	68	26	5	300
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	74	23	3	144
	Średni personel, technicy	58	41	1	52
	Pracownicy adm.-biurowi	70	26	4	69
	Pracownicy usług	67	31	3	71
	Robotnicy wykwalifikowani	54	43	3	90
	Robotnicy niewykwalifik.	51	49		39
	Rolnicy	63	23	14	31
	Pracujący na własny rach.	66	33	1	69
	Bezrobotni	36	56	8	19
	Emeryci	49	46	5	262
	Renciści	61	35	5	34
	Uczniowie i studenci	76	19	6	39
	Zajmujący się domem i inni	53	36	12	48
	Pracuje w:	inst. państw., publicznej	69	28	4
spółce właścicieli prywatnych i państwa		52	44	4	109
sekt. pryw. poza rolnict.		67	31	2	289
prywatnym gosp. rolnym		74	21	5	30
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	55	40	5	102
	Od 2000 do 2999 zł	60	35	5	144
	Od 3000 do 3999 zł	60	35	4	134
	Od 4000 do 5999 zł	64	33	3	137
	6000 zł i więcej	67	28	5	92
	Trudno powiedzieć	55	40	5	152
	Odmowa odpowiedzi	58	38	4	205
Ocena własnych war. mater.	Złe	38	55	7	56
	Średnie	50	44	6	290
	Dobre	66	31	3	621
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	52	44	4	34
	Raz w tygodniu	60	37	3	309
	1–2 razy w miesiącu	59	36	5	131
	Kilka razy w roku	59	37	4	244
	W ogóle nie uczestniczy	63	34	3	224
Poglądy polityczne	Lewica	74	25	1	185
	Centrum	62	36	2	273
	Prawica	57	39	4	359
	Trudno powiedzieć	39	47	14	125

TABELA 3

		Na ile jest Pan(i) pewny(a), że potrafi Pan(i) skutecznie informować osoby ze swojego otoczenia o wartych uwagi programach lub działaniach politycznych oraz zachęcać do zainteresowania się tymi kwestiami?				Liczba osób
		Nie jestem pewny(a)	Ani nie jestem pewny(a), ani niepewny(a)	Jestem pewny(a)	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		39	24	31	6	954
Płeć	Mężczyźni	35	26	34	5	460
	Kobiety	44	22	28	6	494
Wiek	18–24 lata	17	48	30	5	77
	25–34	28	25	43	4	137
	35–44	34	27	34	6	186
	45–54	43	20	33	4	169
	55–64	42	18	32	9	140
	65 lat i więcej	54	19	20	7	244
Miejsce zamieszkania	Wieś	43	24	27	6	380
	Miasto do 19 999	45	21	26	7	129
	20 000 – 99 999	39	25	26	9	183
	100 000 – 499 999	34	28	36	2	146
	500 000 i więcej mieszk.	31	17	49	3	117
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	56	18	15	11	93
	Zasadnicze zawodowe	56	22	17	5	215
	Średnie	34	25	35	6	349
	Wyższe	29	25	41	5	296
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	22	28	47	4	143
	Średni personel, technicy	29	26	38	7	52
	Pracownicy adm.-biurowi	37	29	29	4	67
	Pracownicy usług	34	28	33	5	71
	Robotnicy wykwalifikowani	40	25	32	4	89
	Robotnicy niewykwalifik.	52	18	23	7	37
	Rolnicy	41	24	17	18	31
	Pracujący na własny rach.	45	17	38		69
	Bezrobotni	38	18	41	2	19
	Emeryci	52	19	21	8	257
	Renciści	42	24	25	9	34
	Uczniowie i studenci	14	45	35	6	37
	Zajmujący się domem i inni	48	19	24	9	48
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	34	23	39	4	130
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	38	20	34	8	108
	sekt. pryw. poza rolnict.	32	28	36	3	287
	prywatnym gosp. rolnym	44	19	24	14	30
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	44	25	23	8	102
	Od 2000 do 2999 zł	41	27	29	2	141
	Od 3000 do 3999 zł	36	28	30	6	134
	Od 4000 do 5999 zł	39	25	34	2	136
	6000 zł i więcej	26	19	52	3	91
	Trudno powiedzieć	38	26	26	10	149
Ocena własnych war. mater.	Odmowa odpowiedzi	47	17	28	8	200
	Złe	34	27	24	15	56
	Średnie	47	22	22	8	284
Udział w prakt. religijnych	Dobre	36	24	36	4	614
	Kilka razy w tygodniu	36	15	45	4	32
	Raz w tygodniu	42	24	28	6	305
	1–2 razy w miesiącu	42	24	29	6	131
	Kilka razy w roku	42	25	27	5	243
	W ogóle nie uczestniczy	35	23	39	4	224
Poglądy polityczne	Lewica	37	20	39	3	184
	Centrum	41	25	30	4	271
	Prawica	34	26	35	5	359
	Trudno powiedzieć	56	19	9	15	122

TABELA 4

		Na ile jest Pan(i) pewny(a), że potrafi Pan(i) nawiązywać i utrzymywać kontakt z przedstawicielami władz różnych szczebli?				Liczba osób	
		Nie jestem pewny(a)	Ani nie jestem pewny(a), ani niepewny(a)	Jestem pewny(a)	Trudno powiedzieć		
		%	%	%	%		
Ogółem		46	18	27	8	953	
Płeć	Mężczyźni	41	17	32	9	459	
	Kobiety	51	19	22	8	495	
Wiek	18–24 lata	44	23	25	9	78	
	25–34	44	25	24	7	136	
	35–44	41	21	29	9	186	
	45–54	45	14	35	5	169	
	55–64	46	11	32	11	139	
	65 lat i więcej	54	17	19	9	244	
Miejsce zamieszkania	Wieś	48	15	28	9	379	
	Miasto do 19 999	51	17	24	8	131	
	20 000 – 99 999	44	21	24	11	182	
	100 000 – 499 999	42	19	29	9	145	
	500 000 i więcej mieszk.	46	24	27	4	117	
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	63	7	18	12	95	
	Zasadnicze zawodowe	58	15	20	7	216	
	Średnie	46	18	29	7	346	
	Wyższe	33	24	32	10	295	
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	26	25	39	10	142	
	Średni personel, technicy	44	24	21	10	52	
	Pracownicy adm.-biurowi	51	23	23	2	67	
	Pracownicy usług	47	20	25	8	71	
	Robotnicy wykwalifikowani	54	18	25	3	89	
	Robotnicy niewykwalifik.	59	8	23	10	37	
	Rolnicy	51	10	23	16	29	
	Pracujący na własny rach.	36	25	36	4	69	
	Bezrobotni	45	11	27	17	18	
	Emeryci	54	14	22	10	258	
	Renciści	53	11	21	15	34	
	Uczniowie i studenci	41	19	31	9	39	
	Zajmujący się domem i inni	52	12	28	9	48	
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	36	21	33	9	130	
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	55	19	20	6	107	
	sekt. pryw. poza rolnict.	42	22	31	5	287	
	prywatnym gosp. rolnym	37	12	32	19	28	
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	50	21	21	8	102	
	Od 2000 do 2999 zł	49	18	27	6	141	
	Od 3000 do 3999 zł	48	16	29	7	134	
	Od 4000 do 5999 zł	41	23	29	7	136	
	6000 zł i więcej	34	25	34	7	91	
	Trudno powiedzieć	47	20	23	10	148	
Odmowa odpowiedzi	Odmowa odpowiedzi	51	11	27	11	201	
	Ocena własnych war. mater.	Złe	51	14	19	15	56
	Średnie	50	18	24	8	285	
Udział w prakt. religijnych	Dobre	45	19	29	8	612	
	Kilka razy w tygodniu	58	12	17	12	32	
	Raz w tygodniu	43	20	28	9	305	
	1–2 razy w miesiącu	53	16	25	6	130	
	Kilka razy w roku	45	18	30	7	243	
Poglądy polityczne	W ogóle nie uczestniczy	50	19	24	7	223	
	Lewica	45	20	28	6	184	
	Centrum	46	21	26	7	271	
	Prawica	43	18	31	7	358	
Trudno powiedzieć	60	8	16	16	121		

TABELA 5

		Na ile jest Pan(i) pewny(a), że potrafi Pan(i) angażować innych w inicjatywy publiczne i aktywnie wspierać programy lub działania polityczne, które uważa Pan(i) za słuszne?				Liczba osób
		Nie jestem pewny(a)	Ani nie jestem pewny(a), ani niepewny(a)	Jestem pewny(a)	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		48	18	26	8	953
Płeć	Mężczyźni	44	19	29	8	458
	Kobiety	52	17	23	8	495
Wiek	18–24 lata	38	26	26	10	77
	25–34	40	20	35	5	137
	35–44	42	20	28	10	186
	45–54	47	19	29	5	169
	55–64	53	14	24	9	139
	65 lat i więcej	58	14	17	10	244
Miejsce zamieszkania	Wieś	52	13	26	9	379
	Miasto do 19 999	47	18	26	8	131
	20 000 – 99 999	51	21	20	8	180
	100 000 – 499 999	45	26	24	5	146
	500 000 i więcej mieszk.	35	21	35	9	117
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	60	8	16	16	95
	Zasadnicze zawodowe	58	18	17	8	216
	Średnie	49	17	26	8	345
	Wyższe	36	23	35	6	296
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	34	25	35	6	143
	Średni personel, technicy	36	24	31	8	52
	Pracownicy adm.-biurowi	50	25	21	4	67
	Pracownicy usług	48	24	22	6	71
	Robotnicy wykwalifikowani	51	19	26	4	89
	Robotnicy niewykwalifik.	63	7	18	12	37
	Rolnicy	55	11	24	10	29
	Pracujący na własny rach.	38	19	43		69
	Bezrobotni	45	25	27	2	18
	Emeryci	58	13	18	11	258
	Renciści	64	7	13	15	34
	Uczniowie i studenci	26	24	34	16	38
	Zajmujący się domem i inni	47	9	28	15	48
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	42	22	28	7	130
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	52	16	25	6	108
	sekt. prywat. poza rolnict.	42	23	31	4	287
	prywatnym gosp. rolnym	45	6	39	10	28
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	48	17	25	10	102
	Od 2000 do 2999 zł	47	20	26	7	141
	Od 3000 do 3999 zł	52	21	21	6	134
	Od 4000 do 5999 zł	46	20	26	8	136
	6000 zł i więcej	42	13	41	3	91
	Trudno powiedzieć	50	21	18	12	149
	Odmowa odpowiedzi	49	14	27	10	200
Ocena własnych war. mater.	Złe	52	13	20	15	56
	Średnie	52	19	20	9	285
	Dobre	46	18	29	7	612
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	43	11	36	9	32
	Raz w tygodniu	52	16	24	8	306
	1–2 razy w miesiącu	52	19	23	5	130
	Kilka razy w roku	48	20	24	7	243
	W ogóle nie uczestniczy	43	19	31	7	223
Poglądy polityczne	Lewica	43	22	28	6	184
	Centrum	49	23	22	6	271
	Prawica	46	15	32	6	359
	Trudno powiedzieć	61	10	11	18	121

TABELA 6

		Na ile jest Pan(i) pewny(a), że potrafi Pan(i) śledzić i oceniać działania swoich przedstawicieli politycznych – radnych, posłów?				Liczba osób
		Nie jestem pewny(a)	Ani nie jestem pewny(a), ani niepewny(a)	Jestem pewny(a)	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		36	18	41	6	953
Płeć	Mężczyźni	30	18	46	6	459
	Kobiety	41	18	35	6	494
Wiek	18–24 lata	34	24	35	7	75
	25–34	31	16	49	4	137
	35–44	33	24	37	6	186
	45–54	33	16	47	3	169
	55–64	32	15	43	10	140
	65 lat i więcej	46	15	33	6	244
Miejsce zamieszkania	Wieś	38	19	35	7	380
	Miasto do 19 999	41	17	36	6	129
	20 000 – 99 999	39	15	38	7	182
	100 000 – 499 999	28	22	47	3	145
	500 000 i więcej mieszk.	29	11	57	3	117
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	51	13	29	8	93
	Zasadnicze zawodowe	46	21	26	7	216
	Średnie	34	17	44	5	348
	Wyższe	27	17	50	5	296
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	25	13	59	3	143
	Średni personel, technicy	23	30	43	4	52
	Pracownicy adm.-biurowi	33	25	41	1	67
	Pracownicy usług	36	23	39	2	71
	Robotnicy wykwalifikowani	36	19	41	4	89
	Robotnicy niewykwalifik.	50	15	28	7	37
	Rolnicy	33	21	27	19	31
	Pracujący na własny rach.	33	20	46	1	69
	Bezrobotni	46	15	24	15	18
	Emeryci	45	14	34	7	258
	Renciści	50	2	37	11	34
	Uczniowie i studenci	24	26	39	11	37
	Zajmujący się domem i inni	30	18	38	13	48
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	32	20	43	5	130
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	39	15	43	3	108
	sekt. pryw. poza rolnict.	29	22	48	2	287
	prywatnym gosp. rolnym	32	21	33	14	30
Dochody na jedną osobę	Do 1999 zł	43	13	37	8	102
	Od 2000 do 2999 zł	36	23	37	4	141
	Od 3000 do 3999 zł	40	17	39	5	134
	Od 4000 do 5999 zł	29	16	51	3	136
	6000 zł i więcej	17	19	61	2	91
	Trudno powiedzieć	37	20	34	9	148
Ocena własnych war. mater.	Odmowa odpowiedzi	43	15	33	8	200
	Złe	34	18	29	20	56
	Średnie	41	18	34	7	284
Udział w prakt. religijnych	Dobre	34	18	44	4	613
	Kilka razy w tygodniu	39	16	38	7	32
	Raz w tygodniu	38	18	37	7	306
	1–2 razy w miesiącu	40	16	41	3	131
	Kilka razy w roku	35	18	44	3	243
Poglądy polityczne	W ogóle nie uczestniczy	33	19	41	7	222
	Lewica	32	20	43	5	184
	Centrum	35	22	41	2	271
	Prawica	33	14	48	5	359
	Trudno powiedzieć	53	15	16	15	121